

## **FARHOD VA SHIRIN DOSTONIDAGI TARBIYAVIY AHAMIYATGA EGA BO'LGAN JIHATLAR**

Farg'ona davlat universiteti

filologiya fakulteti

3-bosqich talabasi

**Marufova Azizaxon**

### **Annotatsiya**

Mazkur maqolada buyuk mutafakkir va shoir Alisher Navoiy qalamiga mansub “Farhod va Shirin” dostoni asosida ilgari surilgan tarbiyaviy g‘oyalar, axloqiy-etik tamoyillar, insonparvarlik, mehnatsevarlik, sadoqat, muhabbat va vatanparvarlik kabi fazilatlar ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Asardagi bosh qahramonlar obrazi orqali komil inson tarbiyasi masalasi yoritilib, dostonning yosh avlod tarbiyasidagi o‘rni va ahamiyati asoslab beriladi.

**Kalit so‘zlar:** Farhod va Shirin, Alisher Navoiy, doston, tarbiya, komil inson, muhabbat, sadoqat, mehnatsevarlik, axloq.

### **Kirish**

O‘zbek mumtoz adabiyoti tarixida Alisher Navoiy ijodi alohida o‘rin tutadi. Uning “Xamsa” turkumiga kirgan dostonlari nafaqat badiiy jihatdan mukammal, balki chuqur tarbiyaviy-ma’rifiy mazmunga ega asarlardir. “Farhod va Shirin” dostoni ham ana shunday yuksak g‘oyalarni o‘zida mujassam etgan asarlardan biri hisoblanadi. Ushbu doston orqali muallif insonning ma’naviy kamoloti, jamiyatdagi o‘rni, axloqiy mas’uliyati haqida muhim qarashlarni ilgari suradi.

Bugungi globallashuv sharoitida yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etar ekan, mumtoz adabiyot namunalarining, xususan, “Farhod va Shirin” dostonining tarbiyaviy imkoniyatlarini o‘rganish dolzarb masalalardan biridir.

Dostonning markazida Farhod obrazi turadi. Farhod – nafaqat ishq yo‘lida fidoyi oshiq, balki ilmi, hunarli, irodali va mehnatsevar inson sifatida tasvirlanadi. U turli fanlarni egallagan, xalq manfaatini o‘z shaxsiy manfaatidan ustun qo‘ya oladigan komil shaxsdir. Farhodning mehnat orqali tog‘ni teshib suv chiqarishi obrazli tarzda insonning qat’iyati, sabr-toqati va mashaqqatdan qo‘rqmasligini ifodalaydi. Bu jihat yoshlarni har qanday mushkul vaziyatda ham orqaga chekinmaslikka, halol mehnat bilan maqsadga erishishga undaydi.

Dostonning eng muhim tarbiyaviy jihatlaridan biri – mehnatsevarlik g‘oyasidir. Farhod ishni shon-shuhrat yoki mukofot uchun emas, xalq manfaatini ko‘zlab bajaradi. Uning mehnati jamiyat uchun foyda keltiradi. Bu orqali Navoiy quyidagi fikrni ilgari suradi: inson haqiqiy kamolotga faqat halol va fidokorona mehnat orqali erishadi. Farhodning tog‘ni teshib suv chiqarishi ramziy ma’noda ilm, mehnat va irodaning g‘alabasini anglatadi.

“Farhod va Shirin” dostoni ishqiy doston bo‘lishiga qaramay, undagi muhabbat faqat shaxsiy tuyg‘u sifatida emas, balki yuksak axloqiy qadriyat darajasida talqin qilinadi. Farhodning Shirinni sevishi manfaatparastlikdan yiroq, pok va sadoqatli muhabbatdir. U o‘z muhabbatidan voz kechmaydi, lekin bu yo‘lda nopok yo‘llarga ham murojaat qilmaydi. Bu esa yoshlarni chin sevgi, vafodorlik va axloqiy poklik ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Dostonda Xusrav obrazi orqali mansabparastlik, hasad va adolatsizlik qoralangan. Farhod esa adolat, halollik va insoniylik timsoli sifatida qarama-qarshi qo‘yiladi. Bu qarama-qarshilik orqali Navoiy jamiyatda adolat ustuvor bo‘lishi lozimligini uqtiradi.

Asardagi bu jihatlar o‘quvchini yaxshilik bilan yomonlikni farqlashga, adolatni himoya qilishga va zulmga qarshi turishga o‘rgatadi. Shirin obrazi aqlli, vafodor va mustaqil fikrli ayol sifatida tasvirlangan. U faqat go‘zallik timsoli emas, balki ma’naviy yetuk shaxsdir. Shirin o‘z qarorlarini mustaqil qabul qiladi, muhabbatda ham sadoqatli bo‘lishni afzal ko‘radi. Bu obraz orqali Navoiy ayolning jamiyatdagi o‘rnini yuksak baholaydi va ayollarga hurmat bilan munosabatda bo‘lish g‘oyasini ilgari suradi. “Farhod va Shirin” dostoni bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan. Undagi tarbiyaviy

gʻoyalar – mehnatsevarlik, sadoqat, ilmga intilish, adolat va insonparvarlik – zamonaviy jamiyat uchun ham muhimdir.

### **Xulosa**

Xulosa qilib aytganda, “Farhod va Shirin” dostoni chuqur tarbiyaviy-maʼrifiy mazmunga ega boʻlgan nodir asardir. Unda komil inson tarbiyasi, halol mehnat, chin muhabbat, sadoqat va adolat kabi yuksak fazilatlar badiiy jihatdan mukammal ifodalangan. Asar yosh avlodni maʼnaviy barkamollik sari yetaklovchi muhim adabiy manba boʻlib xizmat qiladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Alisher Navoiy. Xamsa. — Toshkent: Gʻafur Gʻulom nomidagi Adabiyot va sanʼat nashriyoti, 1989.
2. Alisher Navoiy. Farhod va Shirin. — Toshkent: Oʻzbekiston Milliy ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2011.
3. Naim Karimov. Alisher Navoiy va XX asr adabiyoti. — Toshkent: Fan, 2001.
4. Hamid Sulaymon. Navoiy asarlarining badiiy xususiyatlari. — Toshkent: Fan, 1972.
5. Ibrohim Haqqul. Tasavvuf va mumtoz poetika. — Toshkent: Sharq, 2004.
6. Oʻzbek mumtoz adabiyoti tarixi. — Toshkent: Oʻqituvchi, 2007.
7. Adabiyotshunoslik terminlari lugʻati. — Toshkent: Fan, 2010.
8. Maʼnaviyat asoslari. — Toshkent: Maʼnaviyat, 2015.